

เทววิทยาเรื่องความทุกข์ สำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน

A Theology of Suffering for Today's Thai Society.

ศาสตราจารย์ ผศ.ดร.สาธน์ญ บุณยเกียรติ

* อาจารย์ประจำวิทยาลัยพระคริสต์ธรรมแมคกิลวารี มหาวิทยาลัยพายัพ

Rev.Asst.Prof.Dr. Satanun Boonyakiat

* Lecturer, Faculty Member of McGilvary College of Divinity, Payap University.

ข้อมูลบทความ

* รับบทความ 6 กุมภาพันธ์ 2565

* แก้ไข 22 มีนาคม 2565

* ตอรับบทความ 23 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

สถานการณ์ความทุกข์ยากลำบากของผู้คนในสังคมไทยเรียกร้องเทววิทยาที่ไม่เป็นเพียงการอภิปรายในเชิงทฤษฎี แต่สามารถตอบสนองปัญหาต่างๆ ในปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเป็นเทววิทยาที่อยู่บนรากฐานของคริสต์ศาสนาและเรียนรู้จากหลักคำสอนของพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสอนเรื่องอริยสัจสี่ บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเทววิทยาเรื่องความทุกข์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งมีความสำคัญดังนี้

ประการแรก ความทุกข์เป็นความจริงที่สลับซับซ้อน การศึกษาเรื่องความทุกข์จึงควรเป็นการศึกษาความทุกข์ประเภทต่างๆ อย่างเฉพาะเจาะจง และตอบสนองความทุกข์แต่ละประเภทอย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่สอง สาเหตุของความทุกข์มีหลายประการ แต่บทความนี้กล่าวถึงสาเหตุเพียงสองประการ นั่นคือความทุกข์เป็นผลของบาปและความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ มนุษย์ควรตอบสนองความทุกข์ที่เป็นผลของบาปด้วยการกลับใจ อย่างไรก็ตาม ความทุกข์บางประเภทเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ ซึ่งมนุษย์ควรตอบสนองด้วยการยึดมั่นในความเชื่อในพระเจ้า

ประการที่สาม ทศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมสามารถป้องกันมนุษย์จากความทุกข์หลายประการและช่วยมนุษย์ให้ตอบสนองความทุกข์ได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม คริสต์ศาสนายืนยันว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้เดียวที่สามารถช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นมนุษย์ควรเชื่อวางใจในพระเยซูคริสต์ อีกทั้งกล้าเผชิญความทุกข์ร่วมกับพระคริสต์และมีส่วนร่วมในความทุกข์ของผู้อื่น

คำสำคัญ: เทววิทยาเรื่องความทุกข์
บริบทไทย
พุทธศาสนา
อริยสัจสี่

Abstract

The reality of human suffering in Thailand demands a theology that is not just an academic exercise but can respond to different kinds of suffering appropriately. Also, it must be rooted in the Christian faith and learning from the Buddhist teachings, particularly the Four Noble Truths. Therefore, this article aims to present a theology of suffering that is relevant to today's Thai society. This study will discuss three aspects of such theology:

First, suffering is a complex reality. Therefore, suffering calls for a theology that specifically addresses different kinds of suffering and responds to them appropriately.

Second, there are many interpretations of the causes of suffering in Christianity, but this article focuses on two interpretations that relate to the Buddhist teachings: suffering is the result of sin, and suffering is a mystery. If the cause of suffering is sin, one must repent. If the cause of suffering remains a mystery, one should go through incomprehensible suffering by faith in God.

Finally, proper attitudes and actions can empower sufferers and avert preventable suffering to a certain degree. However, only God's redemptive work can bring suffering to complete extinction. Therefore, human beings should believe in Jesus Christ and learn to participate in the suffering of Christ and the suffering of other people.

Keywords: Theology of Suffering; Thai Context; Buddhism; Four Noble Truths

บทนำ

ปัจจุบันผู้คนในสังคมไทยกำลังเผชิญความทุกข์น่านับการเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤตการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศีลธรรม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งต้องเผชิญความยากลำบากต่างๆ ในชีวิตส่วนตัว ในครอบครัว และในชุมชน เช่น ความขัดแย้ง ความเจ็บป่วย ความพิการ และความตาย ผู้คนจึงต้องการพ้นจากความทุกข์ต่างๆ ต้องการแนวทางที่ช่วยให้เผชิญความทุกข์ได้อย่างเหมาะสม และต้องการหนทางที่ช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ ท้าววิทยาที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันจึงไม่ควรเป็นการอภิปรายในเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่เป็นท้าววิทยาที่สามารถตอบสนองปัญหาในปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถเชื่อมโยงหลักคำสอนของคริสต์ศาสนากับหลักคำสอนของพุทธศาสนาซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ใช้เป็นแนวทางในการตอบสนองความทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสอนเรื่องอริยสัจสี่ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของพุทธศาสนา (แสง จันทร์งาม, 2544)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอท้าววิทยาเรื่องความทุกข์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันโดยศึกษาประเด็นสำคัญสามประเด็นเกี่ยวกับความทุกข์ คือ (1) ความจริงที่สลับซับซ้อนของความทุกข์ (2) สาเหตุของ

ความทุกข์ และ (3) ทางสู่การดับทุกข์ แต่ละประเด็นจะเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องความทุกข์ของพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา จากนั้นจะนำเสนอท้าววิทยาเรื่องความทุกข์ที่อยู่บนรากฐานของคริสต์ศาสนาและเรียนรู้จากพุทธศาสนา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษานี้จะช่วยผู้คนในสังคมไทยให้สามารถเผชิญความทุกข์ได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและพบหนทางหลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง

อนึ่ง การเปรียบเทียบเชิงวิชาการที่แสดงให้เห็นความสอดคล้องและความแตกต่างนี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อบ่งชี้ว่าคำสอนใดถูกหรือผิด แต่มีเป้าหมายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยความเคารพและให้เกียรติ โดยนำความสอดคล้องและความแตกต่างมาเสริมสร้างกันและกัน นอกจากนี้ บทความนี้ไม่ได้นำเสนอท้าววิทยาเรื่องความทุกข์ในบริบทไทยที่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่นำเสนอท้าววิทยาเรื่องความทุกข์ที่เหมาะสมกับผู้คนในสังคมไทยในปัจจุบันเท่านั้น

1. ความจริงที่สลับซับซ้อนของความทุกข์

การเปรียบเทียบอริยสัจข้อแรก (ความจริงเรื่องทุกข์) กับหลักคำสอนเรื่องความทุกข์ของคริสต์ศาสนาชี้ให้เห็นว่าความทุกข์เป็นความจริงที่สลับซับซ้อนและเรียกร้องการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ท้าววิทยาเรื่องความทุกข์ที่พัฒนาขึ้นในโลกตะวันตก

มักศึกษาความทุกข์ภายใต้หัวข้อความชั่วร้าย (Evil) และความถูกต้องของพระเจ้า (Theodicy) ซึ่งเน้นการอธิบายในเชิงทฤษฎี พุทธศาสนา เน้นประสบการณ์จริงของมนุษย์ที่ทนทุกข์และแสวงหาการตอบสนองในทางปฏิบัติ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์อริยสัจ คือ ความเกิดก็เป็นทุกข์ ความแก่ก็เป็นทุกข์ ความเจ็บไข้ก็เป็นทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์ ความประจวบด้วยสิ่งที่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ ประราณสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น ก็เป็นทุกข์ โดยย่อ อุปาทานชั้น ๕ เป็นทุกข์” (วิ. มหา. 4/14/45)

สำหรับพุทธศาสนา คำว่า “ความทุกข์” มีความหมายที่หลากหลาย จากคำสอนเรื่องไตรลักษณ์ พระพุทธเจ้าแบ่งความทุกข์ออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) ทุกข์ที่เป็นความรู้สึกทุกข์ เช่น ความทุกข์กายทุกข์ใจ เจ็บป่วย โศกเศร้า 2) ทุกข์ที่แฝงอยู่ในความผันแปรของสุข คือ ความทุกข์ที่ปรากฏขึ้นเมื่อความสุขที่เคยมีนั้นหมดลง 3) ทุกข์ตามสภาพสังขาร หมายถึง การที่ทุกสิ่งอยู่ในสภาพซึ่งถูกบีบคั้นด้วยปัจจัยที่ขัดแย้ง มีการเกิด เสื่อมสลาย ดับไปตามกาลเวลา ทุกสิ่งไม่สมบูรณ์ในตัวเอง และไม่คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นการยึดติดอยู่กับสิ่งใดๆ จึงนำไปสู่ความรู้สึกทุกข์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2562)

จากความเข้าใจนี้ อริยสัจข้อแรกจึงไม่เพียงกล่าวถึงความรู้สึกทุกข์ แต่รวมถึงทุกข์ตามสภาพสังขารเนื่องจากทุกสิ่งไม่สมบูรณ์ในตัวเองและไม่คงอยู่ตลอดไป พระพุทธเจ้าชี้ให้เห็นว่ามนุษย์จำเป็นต้องเผชิญความทุกข์หลายลักษณะ นั่นคือความทุกข์กายทุกข์ใจที่เกี่ยวข้องกับการเกิด แก่ เจ็บไข้ และตายซึ่งมนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความรู้สึกทุกข์ที่เกิดจากการยึดติดกับสิ่งที่ไม่ยั่งยืน และความทุกข์ตามสภาพสังขารเนื่องจากมนุษย์อยู่ในสภาพซึ่งถูกบีบคั้นด้วยปัจจัยที่ขัดแย้ง มีการเกิด เสื่อมสลาย ดับไปตามกาลเวลา ดังนั้น ใจความสำคัญของอริยสัจข้อแรก คือ “รับรู้ความจริงเกี่ยวกับทุกข์ตามที่มันเป็นอยู่ แล้วมองดูรู้จักชีวิต รู้จักโลกตามที่มันเป็นจริง” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2562, น. 895)

ในทำนองเดียวกัน คริสต์ศาสนายืนยันว่าความทุกข์เป็นความจริงที่สลับซับซ้อน พระคัมภีร์ใช้หลายคำในการบรรยายความทุกข์ เช่น ทุกข์ ลำบาก เจ็บ ขมเหง เศร้า ทรมาน ปวด ระทม ฯลฯ คำเหล่านี้มาจากรากศัพท์ภาษาฮีบรูและกรีกที่ต่างๆ กันซึ่งอธิบายความทุกข์ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป บางคำเน้นความเจ็บปวดในฝ่ายร่างกาย บ้างเน้นความทุกข์ใจของบุคคลและชุมชน บ้างบรรยายความทุกข์อย่างแสนสาหัสที่เกิดจากการกระทำของศัตรู บ้างกล่าวถึงความทุกข์ที่เกี่ยวข้องกับ

ความชั่วร้าย ตัวอย่างเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าพระคัมภีร์ไม่ได้สอนเรื่องความทุกข์ที่เป็นนามธรรม แต่บันทึกเรื่องราวของผู้คนที่พยายามเข้าใจและตอบสนองความทุกข์อย่างเหมาะสมในสถานการณ์จริงที่พวกเขาต้องเผชิญ (Boonyakiat, 2020)

พุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาจึงเห็นพ้องต้องกันว่าความทุกข์เป็นประสบการณ์จริงของมนุษย์และเป็นความจริงที่สลับซับซ้อน ปัญหาเรื่องความทุกข์จึงไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเชิงวิชาการที่ต้องการคำอธิบาย หากแต่เป็นความท้าทายในชีวิตจริงที่เรียกร้องการตอบสนองอย่างเฉพาะเจาะจงและเป็นรูปธรรม ดังนั้น ท้าววิทยาทานเรื่องความทุกข์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยไม่ควรเน้นการศึกษาหลักการกว้างๆ เกี่ยวกับความทุกข์หรือเน้นการอธิบายในเชิงทฤษฎี แต่ควรพิจารณาความทุกข์ประเภทต่างๆ อย่างเฉพาะเจาะจง อีกทั้งตอบสนองความทุกข์แต่ละประเภทอย่างเป็นรูปธรรม

2. สาเหตุของความทุกข์

สำหรับพุทธศาสนา สาเหตุสำคัญของความทุกข์คือ ตัณหาหรือความอยาก ส่วนคริสต์ศาสนามีคำอธิบายที่หลากหลายเกี่ยวกับสาเหตุของความทุกข์ แต่บทความนี้จะกล่าวถึงคำอธิบายเพียงสองประการที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนของพุทธศาสนา นั่นคือ (1) ความทุกข์

เป็นผลของบาป และ (2) ความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ โดยศึกษาจากหลักคำสอนเรื่องผลของบาป (retribution) และคำสอนของหนังสือโยบ ตามลำดับ

ในอริยสัจข้อที่สอง (ความจริงเรื่องเหตุแห่งทุกข์) พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์สมุทัยอริยสัจ คือ ตัณหาอันทำให้เกิดอีก ประกอบด้วยความกำหนดด้วยอำนาจความเพลิน มีปกติเพลินเพลินในอารมณ์นั้นๆ คือ กามตัณหาภวตัณหา วิภวตัณหา” (วิ. มหา. 4/14/45) พระพุทธเจ้าสอนว่าที่มาของความทุกข์ก็คือตัณหาหรือความอยาก ซึ่งทำให้มนุษย์ต้องเวียนว่ายตายเกิด วิธีเดียวที่มนุษย์จะพ้นทุกข์ได้คือการดับตัณหาของตนเอง แนวคิดนี้เกี่ยวข้องกับคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมหรือกฎของเหตุและผล คำว่า “กรรม” มีความหมายตรงตัวว่า “การกระทำ” พระพุทธเจ้าไม่เชื่อว่ามีพระเจ้าที่เป็นผู้ลงโทษหรือให้รางวัลแก่มนุษย์ แต่สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นผลอันเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์เองทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ดีหรือไม่ดี ซึ่งผลดังกล่าวอาจเกิดขึ้นในชาตินี้หรือชาติหน้าก็ได้ ดังนั้นพุทธศาสนิกชนจึงเข้าใจว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์เป็นผลกรรมของบุคคลนั้นในชาตินี้หรือชาติที่ผ่านมา

สำหรับคริสต์ศาสนา คำอธิบายประการแรกคือ ความทุกข์เป็นผลของบาป ดังที่ปรากฏในหลักคำสอนเรื่องผลของบาป (retribution) ในเฉลยธรรมบัญญัติ ชีวิตที่ยืนยาวและมั่งคั่งคือรางวัลสำหรับผู้ที่มีสัตย์จริงต่อพระเจ้า ส่วนความพินาศและภัยพิบัติเป็นผลของบาป 1 และ 2 พงศกัศัตร์ชี้ให้เห็นว่าการไม่เชื่อฟังของกษัตริย์และประชาชนทำให้สะมาเรียและเยรูซาเล็มถูกทำลาย (เช่น 2 พกษ. 17:7-8) อิสยาห์และผู้เผยพระวจนะคนอื่นๆ เตือนชาวอิสราเอลให้กลับใจใหม่เพราะบาปของพวกเขาจะนำมาซึ่งความพินาศ หลักคำสอนเรื่องผลของบาปมีปรากฏในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ด้วย โดยมีการเพิ่มเติมคำสอนเรื่องผลของบาปในชีวิตหลังความตายและการพิพากษาในอนาคต (เช่น มธ. 24-25 และ วว. 20:11-15)

คำอธิบายประการที่สอง ความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ ดังที่ปรากฏในคำสอนของหนังสือโยบในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมที่ทำลายหลักคำสอนเรื่องผลของบาปที่ตายตัวเกินไป นั่นคือการเข้าใจว่าคนชอบธรรมจะได้รับพระพรเสมอและคนอธรรมเท่านั้นที่จะพบความทุกข์ (Murphy, Roland, 2002) เนื้อหาของหนังสือโยบพิสูจน์ว่าคนชอบธรรมอาจพบความทุกข์อย่างแสนสาหัสแม้ว่าไม่ได้ทำบาป เมื่อพระเจ้าตรัสกับโยบในบทที่ 38 – 41 พระองค์ไม่ได้โทษชาดานและไม่ได้

อธิบายเหตุผลสำหรับความทุกข์ของโยบ แต่พระเจ้าตรัสถึงความลึกลับและสลับซับซ้อนของการทรงสร้างซึ่งอยู่เหนือความเข้าใจของมนุษย์ เพื่อชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีสิทธิ์กล่าวหาว่าพระเจ้าไม่ยุติธรรม (Hartley, John, 1988) หนังสือโยบจึงยืนยันว่าความทุกข์บางประเภทเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้

นอกจากนั้น หนังสือโยบยังแสดงให้เห็นว่า คำถามสำคัญเกี่ยวกับความทุกข์ไม่ใช่คำถามในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุของความทุกข์ แต่เป็นคำถามในโลกของความเป็นจริงเกี่ยวกับการตอบสนองที่เหมาะสมต่อความทุกข์ ด้วยเหตุนี้ ปัญหาเรื่องความทุกข์ที่ผู้เขียนหนังสือโยบกล่าวถึงคือ มนุษย์จะตอบสนองอย่างไรต่อความจริงเรื่องความทุกข์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ ซึ่งผู้เขียนหนังสือโยบได้เสนอว่า มนุษย์ควรตอบสนองต่อความทุกข์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยการยึดมั่นในความจริงและความเชื่อในพระเจ้า (สารบัญ บุญยเกียรติ, 2559)

จากการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนของพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาเกี่ยวกับสาเหตุของความทุกข์ พบว่าคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมและผลของบาปสอดคล้องกันเนื่องจากต่างเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ และต่างยืนยันว่าความทุกข์เป็นผลของการกระทำที่ไม่ถูกต้องของมนุษย์ การ

เปรียบเทียบนี้ช่วยให้คริสตชนมีความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นว่า บุคคลอาจพบความทุกข์บางประการเนื่องจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องของตนเอง ไม่ใช่เพราะการกระทำของผู้อื่นหรือการลงโทษของพระเจ้า ผู้เชื่อจึงไม่ควรคิดว่าพระเจ้าเป็นผู้พิพากษาที่โหดร้ายที่ทำให้ตนเองทุกข์ยาก แต่ควรสำรวจตนเองด้วยความถ่อมใจว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลของบาปของตนเองหรือไม่ แล้วกลับใจจากบาปนั้น

ข้อสรุปนี้ไม่ได้หมายความว่าคำสอนเรื่องกฎแห่งกรรมและผลของบาปเหมือนกันทุกประการ การศึกษาอย่างถี่ถ้วนชี้ให้เห็นว่าพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนามีความเข้าใจที่ต่างกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ สำหรับพุทธศาสนา กฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติของเหตุและผลที่ตายตัว ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และไม่ได้เกิดขึ้นตามการพิพากษาของพระเจ้า นอกจากนี้ กฎแห่งกรรมยังเป็นกระบวนการที่ลึกลับซับซ้อน บุคคลหนึ่งอาจได้รับผลกระทบในชีวิตนี้หรือในภพหน้าก็ได้ สำหรับคริสต์ศาสนา หลักคำสอนเรื่องผลของบาปยืนยันว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้พิพากษาที่อยู่เหนือความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลของการกระทำ โดยพระคุณของพระเจ้า พระองค์ไม่ได้พิพากษามนุษย์ตาม

การกระทำของพวกเขา (จะกล่าวถึงเรื่องนี้ภายหลัง) นอกจากนั้น คริสต์ศาสนากล่าวถึงผลของการกระทำแบบตรงไปตรงมา ไม่ลึกลับซับซ้อน ยกตัวอย่างเช่น “มือที่เกียจคร้านทำให้ยากจน แต่มือที่ขยันขันแข็งทำให้มั่งคั่ง” (สภษ. 10:4)

อย่างไรก็ตาม หนังสือโยบยืนยันว่าความทุกข์ที่บุคคลหนึ่งต้องเผชิญไม่จำเป็นต้องเป็นผลของบาปเสมอไป เนื่องจากความทุกข์บางประเภทเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ ดังนั้น เทววิทยาเรื่องความทุกข์ในบริบทไทยควรช่วยให้ผู้คนตระหนักว่าความทุกข์ไม่จำเป็นต้องเป็นผลของบาปเสมอไป และหากผู้ใดเผชิญความทุกข์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ บุคคลนั้นไม่ควรโทษตนเอง แต่ควรตอบสนองด้วยการยึดมั่นในความสัตย์จริงและความเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้า ความเข้าใจนี้มีความหมายอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่กำลังเผชิญความทุกข์ยากลำบากเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หรือรู้สึกเจ็บปวดจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในชีวิต เนื่องจากความเข้าใจนี้ไม่ซ้ำเติมหรือกล่าวโทษผู้ที่ทุกข์ยาก แต่ให้ความหวังในการเผชิญความทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความทุกข์ที่เกินความเข้าใจ

3. ทางสู่การดับทุกข์

การเปรียบเทียบอริยสัจข้อที่สาม (ความจริงเรื่องการดับทุกข์) และอริยสัจข้อที่สี่ (ความจริงเรื่องทางสู่การดับทุกข์) กับหลักคำสอนของพระคัมภีร์ชี้ให้เห็นว่าพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาทอบสนองความทุกข์ด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกันหลายประการ แต่ท้ายที่สุด พุทธศาสนาและคริสต์ศาสนานำเสนอทางสู่การดับทุกข์ที่แตกต่างกัน

ในอริยสัจข้อที่สาม พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้แลเป็นทุกข์นิโรธอริยสัจ คือ ตัณหานั่นแลดับ โดยไม่เหลือด้วยมรรคคือวิราคะ สละ สละคืน ปล่อยไป ไม่พัวพัน” (วิ. มหา. 4/14/45) คำว่า “นิโรธ” มีความหมายเดียวกับคำว่า “นิพพาน” นั่นคือ “การดับสูญอย่างสิ้นเชิงของเจตจำนงแห่งชีวิตที่ปรากฏเป็นความโลภ ความเกลียดชัง และการหลงผิด และการดับสูญของการยึดมั่นในการดำรงอยู่ จึงเป็นการหลุดพ้นจากการเกิดใหม่ ความชรา ความเจ็บป่วย และความตาย อีกทั้งหลุดพ้นจากความทุกข์และความยากเข็ญทั้งปวง” (Ven. Nyanatiloka, 1980, p.201) นี่คือจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสในอริยสัจข้อที่สี่ว่ามนุษย์จะไปถึงเป้าหมายนี้ได้โดยมรรคที่มีองค์แปด ซึ่งประกอบไปด้วย การเห็นชอบ ดำริชอบ วาจาชอบ กระทำชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบ ระลึกชอบ และตั้งจิตมั่นชอบ

มรรคที่มีองค์แปดนี้เรียกอีกอย่างว่าทางสายกลาง ซึ่งมีความหมายโดยสรุปดังนี้ การเห็นชอบ หมายถึง การเห็นถูกต้องตามคลองธรรมตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรู้อริยสัจสี่ ดำริชอบ หมายถึง ความนึกคิดในทางที่ถูกต้อง นั่นคือความนึกคิดที่ปราศจากตัณหา ความเคียดแค้น และการเบียดเบียนผู้อื่น วาจาชอบ คือ การละเว้นการพูดเท็จ ส่อเสียด หยาบคาย และเพ้อเจ้อ กระทำชอบ คือ การไม่เบียดเบียนชีวิตคนและสัตว์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น และไม่ประพฤติผิดในกาม เลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การไม่ประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย แต่ในประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยความขยันหมั่นเพียร พยายามชอบ คือ ความเพียรพยายามทางใจในการป้องกันความชั่วร้ายที่ยังไม่เกิดขึ้น กำจัดความชั่วร้ายที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างความดีงามที่ยังไม่เกิดขึ้น และรักษาความดีงามที่เกิดขึ้นแล้ว ระลึกชอบ หมายถึงการตระหนักรู้เกี่ยวกับร่างกาย ความรู้สึก ความคิด และธรรมของตนเอง ตั้งจิตมั่นชอบ หมายถึง การกำหนดจิตให้ตั้งมั่นซึ่งจะนำไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ (ดู สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2562, บทที่ 14-16)

ทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีงามเหล่านี้สามารถป้องกันมนุษย์จากความทุกข์หลายประการและช่วยมนุษย์ให้ตอบสนองความทุกข์ต่างๆ ได้ดีขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การเห็นชอบ

เกี่ยวกับความไม่จริงยั่งยืนของสิ่งต่างๆ ช่วยมนุษย์ให้ตระหนักว่าความชราและความตาย เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การยอมรับความจริงนี้ป้องกันมนุษย์จากความทุกข์ที่เกิดจากยึดติดกับสิ่งต่างๆ ที่ไม่ยั่งยืน ดำริชอบ คือความนึกคิดที่ปราศจากความเคียดแค้น ช่วยมนุษย์ให้ตอบสนองความทุกข์ที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น เพราะช่วยปลดปล่อยมนุษย์จากความขมขื่นใจและการไม่ให้อภัย

เมื่อเปรียบเทียบทางสายกลางกับหลักคำสอนของพระคัมภีร์ในมิติของหลักจริยธรรม และหลักปฏิบัติ พบว่ามีความคล้ายคลึงกันหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น ดำริชอบ ที่รวมถึงความนึกคิดที่ปราศจากความเคียดแค้นและการเบียดเบียนผู้อื่น สอดคล้องกับคำสอนของพระเยซูที่ตรัสว่าคนที่ม่ใจเมตตาและคนที่สร้างสันติก็เป็นสุข (มธ. 5:7-9) วาจาชอบสอดคล้องกับเอเฟซัส 5:4 “และการพูดลามก การพูดเล่นไม่เป็นเรื่อง หรือการพูดหยาบโลน ก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม แต่จงขอบพระคุณดีกว่า” เลี้ยงชีพชอบสอดคล้องกับพระคัมภีร์หลายตอนที่สอนเรื่องการทำงาน (เช่น สภษ. 12:24 และ อฟ. 4:28) ด้วยเหตุนี้คริสตชนและพุทธศาสนิกชนควรเรียนรู้จากกันและกัน อีกทั้งร่วมกันส่งเสริมการกระทำที่ดีงามเหล่านี้ในสังคมไทยเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลธรรม และสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบทางสายกลางกับหลักคำสอนของพระคัมภีร์ในมิติของหลักความเชื่อหรือความเข้าใจพื้นฐาน ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญนั่นคือ พุทธศาสนาสอนว่ามนุษย์สามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ด้วย การพึ่งพาความสามารถของตนเอง แต่คริสต์ศาสนาสอนว่ามีเพียงพระเจ้าเท่านั้นที่สามารถช่วยมนุษย์จากความทุกข์

พระคัมภีร์บันทึกว่า พระเจ้าทรงเป็นผู้ริเริ่มแผนการไถ่มนุษยชาติและสิ่งทรงสร้างทั้งหมด พงศ์พันธุ์ของหญิงในปฐมกาล 3:15 เล็งถึงพระเยซูคริสต์ที่จะทำให้หัวของซาตานแตก การไถ่ของพระเจ้าสำหรับโนอาห์และครอบครัวเมื่อน้ำท่วมโลก (ปฐมก. 6 – 9) การเลือกอับราฮัม (ปฐมก. 12) และการปลดปล่อยชาวอิสราเอลจากการเป็นทาสในอียิปต์ (อพย. 3 – 14) ล้วนเผยให้เห็นแผนการไถ่ของพระเจ้าสำหรับมนุษยชาติ

การตอบสนองที่ชัดเจนที่สุดของพระเจ้าต่อความทุกข์ปรากฏในพระเยซูคริสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความทุกข์และความตายบนไม้กางเขนของพระองค์ โดยพระเยซู พระเจ้าทรงก้าวเข้ามาในสิ่งทรงสร้างเพื่อมีส่วนร่วมในความทุกข์ของมนุษย์และช่วยมนุษย์จากความทุกข์ พระองค์ทรงมาอยู่เคียงข้างมนุษย์เมื่อพระองค์ “ทรงเกิดเป็นมนุษย์และทรงอยู่ท่ามกลางเรา” (ยน. 1:14) พระเยซูทรงเป็นพระเจ้าที่เสด็จมารับสภาพของมนุษย์จริงๆ พระเยซูทรงมี

ประสบการณ์ถึงความจำกัดในฝ่ายร่างกายและความเจ็บปวดเช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่นๆ แต่พระองค์ทรงปราศจากบาป (มธ. 4:2-11; ยน. 11:33-35; ฮบ. 4:15) ในการทำพันธกิจของพระเยซู พระองค์ทรงตอบสนองต่อผู้ทุกข์ยากเสมอ เช่น ทรงรักษาคนตาบอด เจ็บป่วย พิการ และถูกผีสิง (มธ. 8:14-17; 9:27-34; 12:9-13) ทรงอยู่ท่ามกลางผู้ที่สังคมตราหน้าว่าเป็นคนบาป และทรงเรียกพวกเขาให้ติดตามพระองค์ (มธ. 9:9-11; มก. 2:13-17; ลก. 19:1-10)

ที่บนกางเขน พระเจ้าทรงเข้ามามีส่วนร่วมในความทุกข์ของมนุษย์เพื่อไถ่มนุษย์จากบาปและผลของบาป นี่คือการหมายใหม่ของความทุกข์ การเป็นขึ้นมาจากความตายและการเสด็จขึ้นสู่สวรรค์ของพระเยซูคริสต์หลังจากที่พระองค์ได้ทนทุกข์และสิ้นพระชนม์ชี้ให้เห็นว่า ในที่สุดพระเจ้าจะทรงเป็นผู้มีชัยท่ามกลางความเจ็บปวดที่ไม่สามารถอธิบายได้และความทุกข์ที่ไม่ยุติธรรม คริสตชนมั่นใจได้ว่าผู้เชื่อทุกคนจะได้รับการชุบให้เป็นขึ้นมาจากความตาย และได้มีส่วนในพระสิริของพระคริสต์ (1 ธส. 4:13-18)

ในหนังสือ *The Crucified God* (พระเจ้าผู้ทรงถูกตรึง) เจอร์เก็น โมลต์มันน์ กล่าวว่าพระเจ้าทรงสำแดงพระองค์แก่มนุษย์ผ่านทางความทุกข์และกางเขน ไม่ใช่ผ่านทางฤทธิ์เดชและพระสิริ ที่บนกางเขน พระเจ้าไม่เพียง

กระทำกิจเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ภายนอกพระองค์ แต่พระองค์ยังทรงกระทำกิจภายในพระองค์เอง และทนทุกข์ในพระองค์เอง พระเยซูผู้ทรงถูกตรึงจึงสำแดงพระเจ้าผู้ทรงถูกตรึง และความทุกข์ของพระเยซูก็เป็นความทุกข์ของพระเจ้าด้วย (โมลต์มันน์, 1993)

โมลต์มันน์สรุปว่า ประวัติศาสตร์ของพระเจ้าในความตายของพระเยซูถือเป็นประวัติศาสตร์ของประวัติศาสตร์ทั้งหมด เพราะประวัติศาสตร์ทั้งหมดของมนุษย์ได้ถูกรวบรวมไว้ในเหตุการณ์นั้น ที่บนกางเขน ความทุกข์ของมนุษยชาติตลอดประวัติศาสตร์ได้ถูกรวบรวมเอาไว้ที่พระเจ้า ดังนั้นจึงไม่มีความทุกข์ของมนุษย์คนไหนที่ไม่ได้อยู่บนกางเขน ไม่มีความตายของมนุษย์คนไหนที่ไม่ได้อยู่บนกางเขน ไม่มีน้ำตาของมนุษย์คนไหนที่ไม่ได้อยู่บนกางเขน หากผู้เชื่อเผชิญความทุกข์ที่ไม่สามารถอธิบายได้และรู้สึกว่าคุณพระเจ้าทอดทิ้ง ขอให้ผู้เชื่อรู้ว่าแท้ที่จริงพระเจ้าเองเคยผ่านประสบการณ์นั้นมาแล้ว และในวันนี้พระองค์ก็ทรงทนทุกข์ร่วมกับเราด้วย เพราะพระองค์ทรงอยู่ในชีวิตของเรา ยิ่งกว่านั้น ประวัติศาสตร์ของพระเจื่อกำลังมุ่งไปสู่อนาคตซึ่งพระเจ้าจะทรงครอบครองทุกอย่างอย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกับที่ผู้เชื่อได้ทนทุกข์ร่วมกับพระเจ้าในโลกนี้ เราจะมีส่วนในความชื่นชมยินดีของพระเจ้าในเวลาที่พระองค์ทรงนำประวัติศาสตร์ของโลกนี้ไปสู่ความสมบูรณ์ (โมลต์มันน์, 1993)

ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่าทัศนคติและพฤติกรรมที่อิงตามทางสายกลางจะสามารถป้องกันมนุษย์จากความทุกข์หลายประการและช่วยมนุษย์ให้ตอบสนองความทุกข์ได้ดีขึ้น และถึงแม้ว่าหลักคำสอนเรื่องทางสายกลางกับหลักคำสอนของพระคัมภีร์จะมีความคล้ายคลึงกันหลายประการ แต่พุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาเสนอทางสู่การดับทุกข์ที่แตกต่างกัน พุทธศาสนาสอนว่าความพยายามของมนุษย์ในการปฏิบัติตามทางสายกลางนำไปสู่นิพพาน แต่คริสต์ศาสนาสอนว่าพระเยซูทรงเป็นทางเดียวที่นำไปสู่ชีวิตนิรันดร์ พระเยซูทรงเป็นพระเจ้าที่เสด็จมาในโลกนี้ พระองค์ทรงทนทุกข์ร่วมกับมนุษย์เพื่อช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ดังนั้น มนุษย์ควรตอบสนองด้วยการกลับใจจากบาปและเชื่อวางใจในพระเยซูคริสต์ อีกทั้งกล้าเผชิญความทุกข์ร่วมกับพระคริสต์และมีส่วนร่วมในความทุกข์ของผู้อื่น

จากความเข้าใจนี้ คริสตชนควรตอบสนองสถานการณ์ความทุกข์ของทุกคนในสังคมไทยด้วยการมีส่วนร่วมในความทุกข์ของผู้อื่น การตอบสนองนี้ไม่เพียงเป็นการทำตามแบบอย่างของพระเยซูในอดีตเท่านั้น แต่เป็นการที่ผู้เชื่อดำเนินพันธกิจของพระเยซูคริสต์ต่อไปในโลกนี้ด้วย หลังจากที่พระเยซูคริสต์ได้เสด็จขึ้นสู่สวรรค์ พระวิญญาณบริสุทธิ์ (พระจิต) ได้เสด็จมาทำพันธกิจในโลกนี้ต่อจากพระเยซู

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พันธกิจการเป็น “ผู้ช่วย” (พาราเคลตอส) ผู้ทรงอยู่เคียงข้างเพื่อปลอบโยน แนะนำ และช่วยเหลือ เราเห็นบทบาทนี้อย่างชัดเจนในการทำพันธกิจของพระเยซู และในปัจจุบันพระองค์ยังทรงเป็นผู้ช่วยเราผ่านทางพระวิญญาณบริสุทธิ์ (พระจิต) (Anderson, 2001) ในทำนองเดียวกัน ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และวิกฤตการณ์ต่างๆ ของผู้คนในสังคมไทย คริสตชนได้รับการทรงเรียกให้มีส่วนร่วมในพันธกิจการเป็นผู้ช่วย ผู้ให้การสนับสนุน หรือผู้แก้ข้อกล่าวหา (advocate) ให้แก่ผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ลักษณะต่างๆ การมีส่วนร่วมในความทุกข์ของผู้อื่นจึงหมายถึงการเป็นผู้ช่วยหรือผู้ให้การสนับสนุนพวกเขาเพื่อให้พวกเขาได้มีประสบการณ์ถึงฤทธิ์เดชและการสถิตอยู่ด้วยของพระคริสต์ในความทุกข์ยากลำบากต่างๆ ในปัจจุบัน อีกทั้งได้รับการช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์อย่างสมบูรณ์ นั่นคือการได้รับชีวิตนิรันดร์

สรุป

สถานการณ์ความทุกข์ยากลำบากของทุกคนในสังคมไทยเรียกร้องท้าววิชาที่ไม่เป็นเพียงการอธิบายในเชิงทฤษฎี แต่สามารถตอบสนองปัญหาต่างๆ ในปัจจุบันได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเป็นท้าววิชาที่อยู่บนรากฐาน

ของคริสต์ศาสนาและเรียนรู้จากหลักคำสอนของพุทธศาสนาซึ่งคนไทยส่วนใหญ่ใช้เป็นแนวทางในการตอบสนองความทุกข์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสอนเรื่องอริยสัจสี่

ท้าวท้าวเรื่องความทุกข์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

1. ความทุกข์เป็นความจริงที่สลับซับซ้อน การศึกษาเรื่องความทุกข์จึงไม่ควรเป็นการศึกษาหลักการกว้างๆ ที่เน้นการอภิปรายในเชิงทฤษฎี แต่ควรเป็นการศึกษาความทุกข์ประเภทต่างๆ อย่างเฉพาะเจาะจงและตอบสนองความทุกข์แต่ละประเภทอย่างเป็นรูปธรรม

2. สาเหตุของความทุกข์มีหลายประการ แต่บทความนี้กล่าวถึงสาเหตุเพียงสองประการ นั่นคือความทุกข์เป็นผลของบาปและความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ ความทุกข์บางประเภทเป็นผลของการกระทำที่ไม่ถูกต้องของมนุษย์ หากผู้ใดเผชิญความทุกข์ บุคคลนั้นควรสำรวจตนเองว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลของบาปของตนเองหรือไม่ แล้วกลับใจจากบาปนั้น อย่างไรก็ตาม ความทุกข์บางประเภทเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ หากผู้ใดต้องเผชิญความทุกข์ที่เกินความเข้าใจ บุคคลนั้นควรตอบสนองด้วยการยึดมั่นในความสัตย์จริงและความเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้า

3. ทศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมสามารถป้องกันมนุษย์จากความทุกข์หลายประการและช่วยมนุษย์ให้ตอบสนองความทุกข์ได้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้ที่นับถือศาสนาต่างๆ ควรเรียนรู้จากกันและกัน อีกทั้งร่วมกันส่งเสริมการกระทำที่ดีงามเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม คริสต์ศาสนายืนยันว่าพระเจ้าทรงเป็นผู้เดียวที่สามารถช่วยมนุษย์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น มนุษย์ควรเชื่อวางใจในพระเยซูคริสต์ อีกทั้งกล้าเผชิญความทุกข์ร่วมกับพระคริสต์และมีส่วนร่วมในความทุกข์ของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเป็นผู้อยู่เคียงข้างเพื่อปลอบโยน แนะนำ และช่วยเหลือผู้ที่กำลังเผชิญวิกฤตการณ์ต่างๆ ในปัจจุบัน

บทความนี้ได้นำเสนอประเด็นสำคัญของท้าวท้าวเรื่องความทุกข์ที่เหมาะสมกับสังคมไทยในปัจจุบันโดยสังเขป ยังคงมีคำถามอื่นๆ และประเด็นอื่นๆ อีกมากมายที่เกี่ยวข้องกับท้าวท้าวเรื่องความทุกข์ รวมทั้งควรมีการศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนของพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนาอย่างละเอียดถี่ถ้วนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาจะช่วยพุทธศาสนิกชน คริสต์ศาสนิกชน และศาสนิกชนอื่นๆ ซึ่งกำลังเผชิญความทุกข์ยากลำบากร่วมกันให้สามารถเผชิญความทุกข์ได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและพบหนทางหลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาธัญญ บุญยเกียรติ. (2017). **คริสต์ศาสนศาสตร์ใกล้ตัว: มุมมองใหม่**. กนกบรรณสาร.
- สาธัญญ บุญยเกียรติ. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัญหาเรื่องความทุกข์ในหนังสือโยบและความหมายโดยนัยต่อเทววิทยาเรื่องความทุกข์ในบริบทพุทธศาสนาในประเทศไทย. วารสารวิชาการวิทยาลัยแสงธรรม, 8(2). 10-34.
- แสง จันทร์งาม. (2544). **อริยสัจ 4. สร้างสรรค์บุ๊คส์**.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. ฉบับข้อมูลคอมพิวเตอร์.
- Boonyakiat, Satanun. (2020). **A Christian theology of suffering in the context of Theravada Buddhism in Thailand**. Langham Monographs.
- Hartley, John E. (1988). **The book of Job**. Eerdmans.
- Moltmann, Jurgen. (1993). **The crucified God: The cross of Christ as the foundation and criticism of Christian theology**. trans. R. A. Wilson and John Bowden. Fortress Press.
- Murphy, Roland E. (2002). **The tree of life: An exploration of biblical wisdom literature** (3rd ed). Eerdmans.
- Ven. Nyanatiloka, ed. (1980). **Buddhist dictionary: manual of Buddhist terms and doctrines**. Buddhist Publication Society.